

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jiřího Suka

„Labyrintem revoluce. Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)“, Prostor, Praha, 508s.

Práce předložena na Univerzitě Karlově v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie.

V disertační práci, monografii „Labyrintem revoluce. Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)“ přibližuje její autor přelomové období listopadu 1989. V úvodu práce se zamýšlí nad možnými přístupy k dané problematice od komparativní analýzy pádu komunistických režimů ve východní Evropě v roce 1989, přes historickou analýzu, „hlubší historické bilancování“, jež se soustřeďuje na vzhled do minulosti, který se obrací a osvětluje naši přítomnost či nedávnou minulost v souvislostech, aby konečně uvedl přístup, který ve své práci, tak říkajíc, bere za svůj a nazývá jej fenomenologií revoluce (zkoumání modalit změny). Autorovi přitom nejde jen „o pouhé“ detailní zkoumání průběhu revoluce, resp. proniknutí do jejích ohnisek, ale o pochopení obecnějších politologických aspektů – strategií aktérů změny, způsobů komunikace s veřejností atd. Všudypřítomná interdisciplinarita (historie, politologie, sociologie) Sukova přístupu k dané problematice činí z jeho práce nepřehlédnutelnou událost nejen v oboru soudobých dějin.

J. Suk založil svou práci na syntéze několika druhů pramenů, především rozsáhlé sbírky dokumentů soustředěných do archivu Koordinačního centra Občanského fóra a sbírky rozhovorů magnetofonových nahrávek z jednání špiček OF.

I když autor nepovažuje pojem „revoluce“ za ústřední pro vlastní monografii, věnuje se originálně a obsáhle vysvětlení vnímání obsahu tohoto pojmu. J. Suk si pokládá otázku, zda má „Listopad 1989“ nezbytné rysy, kterými se vyznačuje revoluce, tj. 1) uplatnění masového sociálního hnutí, 2) přítomnosti hrozby násilí a konečně 3) nastartování procesu zásadních reforem a změn. Podle J. Suka splňovaly listopadové události výše zmíněné atributy a byly tak revolucí.

Práce J. Suka má dva díly, chronologicky navazující. První část „Intelektuálové a revoluce“ popisuje události listopadu a prosince 1989. Druhý díl „Občanské fórum jako aktér systémové změny“ sleduje Občanské fórum a Veřejnost proti násilí v „přechodném období“ od ovládnutí exekutivy (prosinec 1989) i legislativy (leden – únor 1990) až k volbám v červnu 1990.

V první části knihy autor podle mého soudu velmi zdařile poukazuje na československá specifika (na rozdíl od okolních států bývalého socialistického bloku) roku 1989, totiž na revoluci bez revolucionářů. Autor zmiňuje absenci revolučního konceptu či dokonce programu v prostředí českého/československého disentu. Opozice neměla ani žádnou strategii, jak převzít moc.

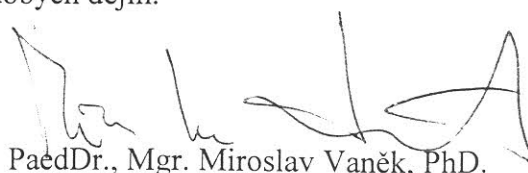
„Věděla, že nemůže vyklidit pole, že musí nějak postupovat vpřed – a tak nasadila odhodlaný výraz a vykročila do šachovnice“. Nepřítomnost programu, zdrženlivost a defenzivu (konec konců velmi podobně se chovala mocenská struktura) zmínila v projektu Politické elity a disent v projektu Centra orální historie ÚSD řada narátorů, snad nejpregnantněji P. Pithart: „Postupovali jsme mimořádně opatrně, po centimetrech se v dobytých pozicích vždycky jakoby zakopali, ale už nebylo možno couvnout. My jsme vůbec nevěděli, kdo naši protivníci jsou, co dělat dál... ta moc ležela na chodníku a nebylo nikoho, kdo by ji sebral“.

Revolucionáři nebo, jak výstižněji J. Suk uvádí, aktéři zaostávali za revolučností probuzené veřejnosti, jak je patrné především po výbuchu lidové nespokojenosti s reformovanou Adamcovou vládou ze 3. prosince. Za selhání OF ve spojitosti s osobou bývalého premiéra považuje J. Suk fakt, že nedokázalo zabránit Adamcově kandidatuře na úřad prezidenta republiky. Podle autora „nebylo OF způsobilé přinutit zdiskreditovaného protivníka ke kapitulaci a odhalilo svou nepřipravenost převzít moc“. Bezesporně zajímavý je pohled J. Suka na roli Mariána Čalfy při prosazení Havlovy prezidentské kandidatury, kterou považuje za klíčovou událost revoluce, bez níž by vše vypadalo jinak. Za novátorské, především z politologického hlediska, pokládám autorovu typologii hlavních aktérů československé politické změny (občanští političtí aktivisté, exkomunisté, postkomunisté, neokomunisté, pragmatici a konečně staří demokraté). Autor konstatuje, že ve vysokých státních funkcích po listopadu 1989 převažovali politici prvních tří typů.

V závěru J. Suk shrnuje, že se jednalo o revoluci improvizace, v níž se uplatnili především ti, kdo disponovali politickou zkušeností a mocenskou zdatností, tedy především exkomunisté a postkomunisté. Revoluci podle autora přijali za svou všichni, a proto není dodnes zcela zřejmé, kdo z ní vyšel jako vítěz a kdo jako poražený. V tomto bodě bych se ještě jednou zmínil o projektu Centra orální historie a nedávné publikaci Vítězové? Poražení?, která dává J. Sukovi v mnoha ohledech za pravdu.

Sukova práce patří podle mého názoru k tomu nejlepšímu, co bylo o listopadové revoluci napsáno a stává se hlavním z pramenů polistopadového vývoje. Dle mého názoru vysoce překračuje obecný standard kladený na doktorskou práci. Monografie získala řadu ocenění, jmenujme zde alespoň cenu Magnesia litera – Kniha roku 2003.

Ze všech uvedených důvodů d o p o r u č u j i předloženou disertační práci k obhajobě, autorovi pak další úspěchy při bádání v oboru soudobých dějin.

PaedDr., Mgr. Miroslav Vaněk, PhD.

V Praze, 10. 4. 2006